

Ni katobibia te aonnaba, ao aomata a kona ni kai karekei rongorongo ni kabotauaki ma taai ake mai imwaina—n te intanete ao n rongorongo ake a katokaki iaon te intanete, ao ni bon rerio iaon abaia, beeba ni kaongora ao te tamnei ae maiu. E rangi ni kakawaki irouia ni kabane bwa ana iango raoi ao n ataia bwa e na kanga aroia n ataa raoi te rongorongo aio n te aro are tina kakoaua raoi bwa ti rinnakoa te rongorongo ae e eti, and n totokoa te kairua n tibwatibwan rongorongo aika aki koaua ke ni kairua.

Tera te kona n atai rongorongo ake a katokaki ao a nako mai iaa?

Te aomata ae iai ana kona n atai rongorongo ake a katokaki ao a nako mai iaa e kona ni 'wareka' rinanin nako taian rongorongo—ni ikotaki ma are man te tamnei ae maiu ao te rerio, beeba ni kaongora, ao rongorongo iaon te intanete. Iai aia kona n oota, n tirinanoa ao ni iangoi raoi rongorongo ake a karekei.

Ngkana kona riki bwa te aomata ae kona n atai rongorongo ake a katokaki ao a nako mai iaa, ao e rangi ni kakawaki te karaaurau ni iango raoi iaon rongorongo bwa, a nako mai iaa, ao ibukin tera ngkai a karaoaki.

Reireiniko bwa kona kanga ni kunea ao n totokoia

Rongorongo aika a kairua a kona n rangi ni urubwai. E kona n ae te bwai ae ko warekia, ko ongo, ke tao e katokaaki iroun temanna ae ko rangi ni kina, n ai aroia raoraom ke kaain am utu. Taian katoto n aron te marurung man te aoraki ke aorakim n te aro ae kamimi, ke taian karaki aika a kona n roota te namakin ni karika te maaku, te un, ke te nanoanga.

E rangi ni kakawaki bwa kona reireiniko bwa kona kanga ni kinai rongorongo aika kairua ao ni kanga n ataa te kaokoro imarenan te koaua, ana koaua temanna te aomata, ke tao te bwai teuana ae e a bon aki koaua. Ko kona ni karaoa aio man irakin taian mwaneka aika aua aikai:

1. Karekea te **karaki ae bwain raoi**. Tai kakoauai n te tai naba anne rongorongo ake ko noori ao n ongo.
2. Tuoia **bwa e nako mai iaa** - antai ae karaoa te rongorongo anne ke kanoana ao iai kinakia n etirurun aia rongorongo n taainako? Tera raoi oin aia kantaninga? E mena iaa aia tabo?
3. Tuoi **kakoaua** bwa te rongorongo e eti ao e kona n onimakinaki. Taratara raoi ngkana ko noori bwaai ake ana taekin, tamnei, taian ware, kibuntaeka aika anaaki man taetae ke koroboki ke bongin namwakaina aika akea ni kaotaki bwa a reke mai iaa, taraa raoi bongin namwakaina ke ngkana e biri ritinanikun te kantaninga.
4. Karekea raoi **ae e bon koaua raoi** - ao n tarai riki riki riboti tabeua ke rongorongo man taabo aika onimakinaki ni kakoaua raoi etin te rongorongo.

Ngkana ko noori ke ko ongo rongorongo aika a kairua

1. Tai tibwaia nako.
2. Ngkana ko a tia ni katoka, ao karuoa ke kanakoa.
3. Ngkana e katokaki iroun raoraom ke kaain am utu, ao ko kona ma te aamarau ao te karinerine ni kaongoia, n aron te katoto, rinanon kanakoan am rongorongo nakoia ae e onoti.

Bon iai tibwangaia ni kabane ni ibuobuoki n totokoa butinakon te rongorongo ae kairua. Iango n taainako imwain ae ko katokatoka.

Ibukin riki am kan ataia, noora ana beeba Netsafe New Zealand ake a bane rongorongo iai n ['Kona kanga ni kinai rongorongo aika a kewe'](#).

